

Parem olmejäätmekäitlus vähendab kasvuhoonegaaside heitkoguseid

- Prognooside kohaselt suureneb olmejäätmete kogus aastatel 2005–2020 25% võrra.
- Suurenevate jäätmekoguste keskkonnamõju vastu võitlemisel on keskne roll ulatuslikumal taaskasutusel ning prügilasse ladestatavate jäätmete mahu vähendamisel.
- Et üha enam kasutatakse ringlussevõttu ning jäätmete põletamist koos energiakasutusega, on 2020. aastaks oodata olmejäätmekäitlusest pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste olulist vähenemist.
- Jäätmekoguste kasvu piiramine või vältimine vähendaks jäätmesektorist pärit kasvuhoonegaaside heitkoguseid veelgi ning tooks ühiskonnale ja keskkonnale muudki kasu.

Suurenevad jäätmekogused

1995. aastal tekitas iga Euroopa elanik keskmiselt 460 kg olmejäätmeid. 2004. aastaks kasvas see kogus 520 kg-ni elaniku kohta ja 2020. aastaks suureneb see prognooside kohaselt 680 kg-ni elaniku kohta. Kokku tähendab see 25 aastaga ligi 50% kasvu. Selle prognoositava jäätmekoguste jätkuva suurenemise peapõhjuseks on eeldatav era-lõpptarbimise pidev kasv (s.o keskmine kasv EU-15 ja EU-12 riikides 2020. aastaks vastavalt 2% ja 4% aastas (EÜ, 2006)) ning tarbimisharjumuste seniste suundumuste jätkumine.

Nagu aga jooniselt 1 näha, on EU-15 ⁽¹⁾ ja EU-12 ⁽²⁾ liikmesriikide vahel olulisi erinevusi. Kui EU-15 elanik tekitas 2004. aastal keskmiselt 570 kg jäätmeid, siis EU-12 elanik tekitas kõigest 335 kg. EU-12 riikide majanduse arenedes ja elanike tarbimisharjumuste kujunedes on järgmise 15 aasta jooksul tõenäoliselt siiski oodata jäätmekoguste suurenemist ning lähenemist praegusele EU-15 tasemele. Prognooside kohaselt suurenevad olmejäätmete kogused EU-15 ja EU-12 riikides 2020. aastaks vastavalt 22% ja 50% võrra. Enam kui 80% kogu selle ajavahemiku jooksul tekkivatest jäätmetest tekib EU-15 riikides.

Kui kogu Euroopa Liidus 2020. aastal tekkiv prügi (s.o ligikaudu 340 miljonit tonni olmejäätmeid) lihtsalt maapinnale laiali laotada, kataks see Luksemburgi suuruse maa-ala 30 cm paksuselt või Malta suuruse maa-ala 2,5 m paksuselt!

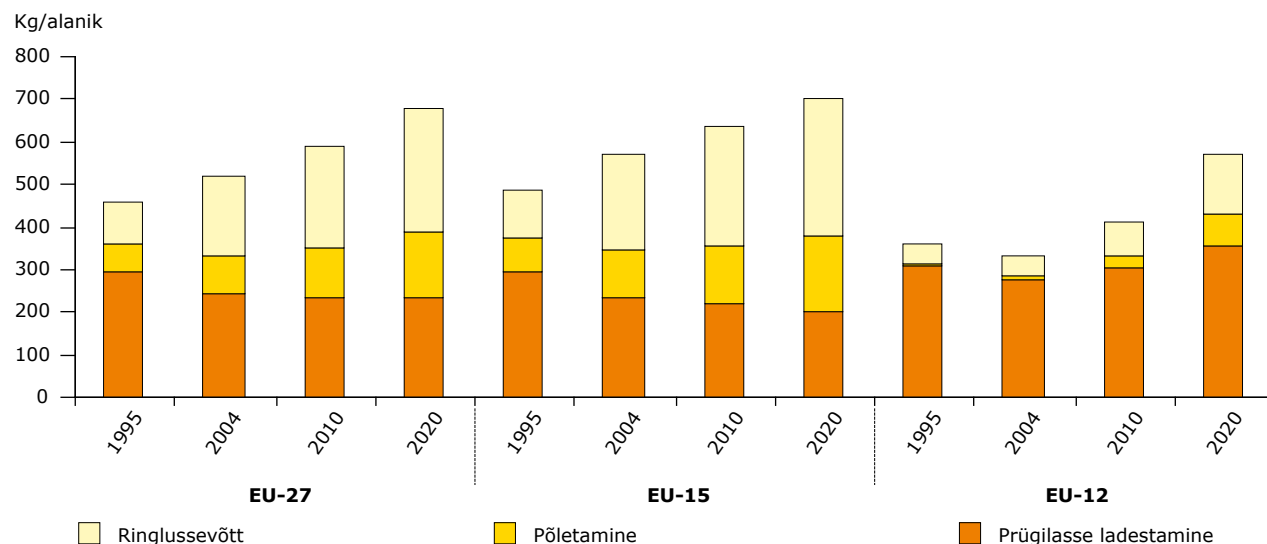
Need arvud näitavad, et jäätmekoguste olulise vähenemise — Euroopa Liidu kuuenda keskkonnategevuskava ühe eesmärgi — saavutamiseks tuleks teha oluliselt suuremaid jõupingutusi jäätmetekke ennetamiseks.

(1) Austria, Belgia, Hispaania, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Madalmaad, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani, Ühendkuningriik.

(2) Bulgaaria, Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi Vabariik, Ungari.

Joonis 1 Olmejäätmete teke ja kõrvaldamine Euroopas (elaniku kohta)

Allikas: Eurostat ning ressursimajanduse ja jäätmekäitluse Euroopa teemakeskus (ETC/RWM).

Suurenev taaskasutus ja prügilasse ladestatavate jäätmete koguse vähendamine

Prügilasse ladestamine on seni olnud valdav olmejäätmete käitlemise viis, kuid viimase kahekümne aasta jooksul on see märgatavalt vähenenud. 2004. aastal ladestati prügilasse 47% kõigist Euroopa Liidu olmejäätmetest (joonis 1). 2020. aastaks väheneb prügilasse ladestamise osakaal tõenäoliselt veelgi, jõudes ligikaudu 35%-ni. Ringlussevõtu ja muu taaskasutuse osakaal suureneb 2020. aastaks praeguselt 36%-lt ligikaudu 42%-ni. Põletamist kasutati 2004. aastal 17% olmejäätmete korral ning aastaks 2020 suureneb põletamise osakaal tõenäoliselt ligikaudu 25%-ni.

Nende seniste ja tulevaste suundumuste põhjuseks võib osalt pidada sihipärast poliitikat, mis seab eesmärgiks pakendijäätmete ringlussevõtu ja taaskasutuse suurendamise (nt 1994. aasta pakendidirektiiv) ning biolagunevate olmejäätmete prügilasse sattumise vähendamise (nt 1999. aasta prügiladirektiiv). Prognooside kohaselt väheneb prügilasse ladestatavate olmejäätmete kogus kokkuvõttes veelgi, mis peegeldab riiklikul ja Euroopa tasandil tehtavaid jõupingutusi, muu hulgas neid, mida tehakse kuuendas keskkonnategevuskavas seatud eesmärkide saavutamiseks.

Euroopa Keskkonnaagentuuri trükises (EEA, 2007) kirjeldatakse liikmesriikide mitmesuguseid lähenemisviise

jäätmekäitlusele, eelkõige prügiladirektiivi kontekstis.

Vähenevad olmejäätmekäitlusest pärit kasvuhoonegaaside neto-heitkogused

2005. aastal moodustasid jäätmekäitlusest pärit kasvuhoonegaaside heitmed ligikaudu 2% Euroopa Liidu summaarsest kasvuhoonegaaside heitkogusest.

Metaani — Kyoto protokolliga reguleeritud kuue kasvuhoonegaasi hulka kuuluva gaasi — heitmed on seotud eelkõige põllumajandusega (eriti loomakasvatusega) ning prügilatega. Sel põhjusel võib Euroopa Liidu prügiladirektiivist olla abi Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heitkoguste

vähendamise eesmärkide saavutamisel, näiteks metaani kasutuselevõtu kaudu ning biolagunevate olmejäätmete prügilasse ladestamise vähendamise kaudu. Üks jäätmekäitluse ja kliimamuutuste poliitika kokkupuutepunkte on ka (kasvuhoonegaaside heitmeid tekitav) energiatarbimine jäätmete kogumisel, käitlemisel ja ümbertöötlemisel.

Prognooside kohaselt vähenevad olmejäätmekäitlusest pärit kasvuhoonegaaside neto-heitkogused 2020. aastaks oma kunagiselt tipptasemelt — ligikaudu 55 miljonilt tonnilt CO₂-ekvivalendilt 1980. aastate lõpus — 10 miljoni tonni CO₂-ekvivalendini (joonis 2).

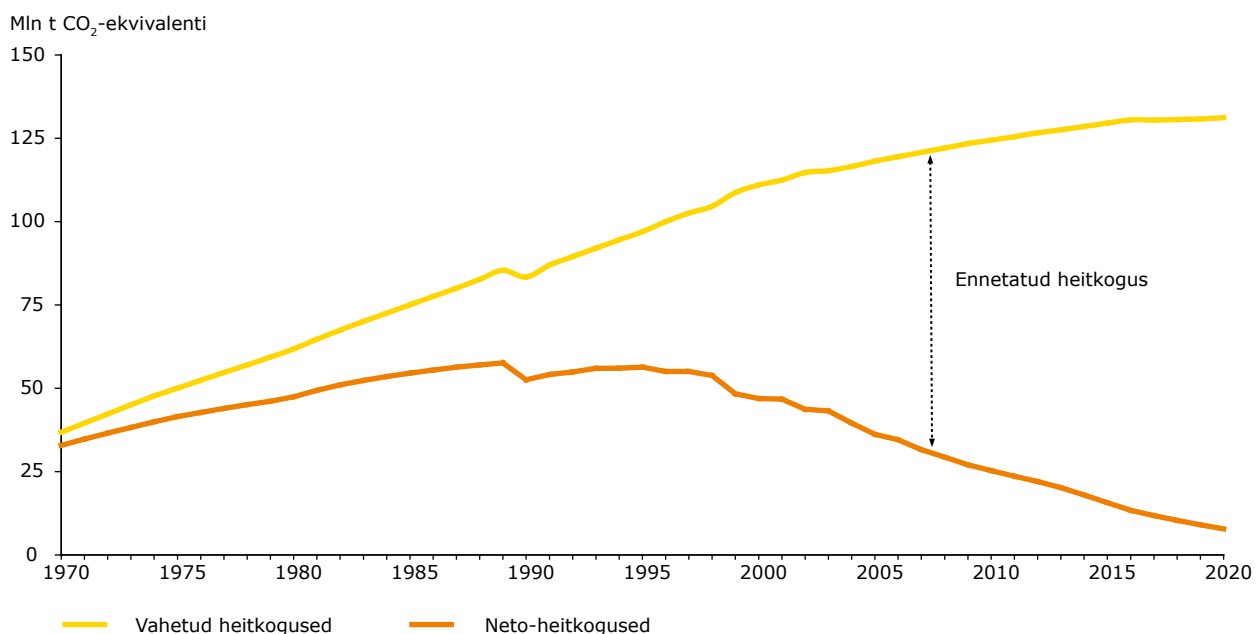
Selle põhjuseks on kaks eraldi arengut. Ühest küljest prognoositakse jäätmekäitluskohtadesse jõudvate jäätmekoguste jätkuvat suurenemist sedamööda, kuidas jäätmete ke elaniku kohta suureneb ja jäätmekogumine täiustub. See suurendab jäätmekäitlussektorist pärit kasvuhoonegaaside otseseid heitmeid. 2020. aastal tekitab prügilasse ladestamine 60% ning ringlussevõtt ja põletamine kumbki 20% nende üldkogusest.

Teisalt suureneb ringlussevõtu ja põletamise osakaal. See tähendab säästu (kasvuhoonegaaside ennetatud heitmete arvelt), mis korvab otsesed heitmed. 2020. aastaks

ennetatud heitmete üldkogusest saavutatakse 75% ringlussevõtu ja ligi 25% põletamise tõttu.

Sellel põhjusel näitavad prognoosid kokkuvõttes, et parem olmejäätmekäitlus vähendab Euroopas kasvuhoonegaaside heitkoguseid, eraldades keskkonnakoormuse majanduskasvust, nagu on kuuendas keskkonnategevuskavas ülesandeks seatud. Veelgi enam: et oodata on ringlussevõtu edasiarenemist ning jäätmete üha laialdasemat kasutamist toormena, viitavad prognoosid, et jäätmete ennetamise ja ringlussevõtu teemastrateegias seatud pikaajalist eesmärk —

Joonis 2 Olmejäätmekäitlusest pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste suundumused ja prognoosid Euroopa Liidus

Allikas: ETC/RWM.

ringlussevõtuühiskonnaks muutumist — on võimalik saavutada.

Uuringus kasutatud prognooside koostamisel on võetud eelduseks, et vastavalt nõudlusele suureneb ka jäätmekäitlusvõimsus. Kui aga uude ja täiustatud jäätmekäitlusvõimsusesse tehtavad investeeringud ei suuda kasvavate jäätmekogustega sammu pidada, võivad kasvuhoonegaaside neto-heitkogused suutmatu jäätmekäitluse tõttu suurenedada.

Jäätmekoguste kasvu piiramisest või ennetamisest saadav täiendav kasu

Kuigi prognoosid näitavad kasvuhoonegaaside neto-heitkoguste vähenemist suurenevatele jäätmekogustele vaatamata, saab jäätmekoguste prognoositava kasvu piiramiseks või ennetamiseks võetavate meetmetega jäätmekäitlussektorist pärit kasvuhoonegaaside neto-heitkoguseid veelgi vähendada. Jäätmete kogumisel ja veol, mis on mõlemad tihedalt seotud jäätmete mahuga, tekib hinnanguliselt

vähem kui 5% jäätmesektorist pärit kasvuhoonegaaside vahetutest heitkogustest, eelkõige tänu sellele, et olmejäätmete veokaugused on tavaliselt lühikesed. Samas aga langeb jäätmete kogumise ja veo arvele 2020. aastal 40% neto-heitkogustest.

Jäätmemahu piiramisest on muudki kasu, näiteks vähendab see jäätmekäitluse kulusid ning jäätmete kogumise ja veoga seotud õhureostust (tahkete osakeste ja lämmastikoksiidide reostust) ning müra. Kui jäätmekoguseid ei piirata, võivad jäätmekäitluse kulud jäätmekoguste kasvades oluliselt suurenedada. Eriti koormav on jäätmete kogumise ja töötlemise kulu, samuti tähendab jäätmete tekkimine juba oma olemuselt ressursside vähenemist.

Kokkuvõttes ei saa Euroopa langeda jäätmekoguste jätkuva suurenemise — mis peegeldab meie praegusi ebasäästvaid tarbimisharjumusi ja tootmistavasid — suhtes enesega rahulolusse, sest pikemas perspektiivis võib jäätmekoguste suurenemine üles kaaluda jäätmekäitlussektoris toimuvad positiivsed muutused.

Viited

EÜ (2006), *European Energy and Transport — Trends to 2030 — update 2005* [Euroopa energeetika ja transport — suundumused aastani 2030 — 2005. aasta uuendatud väljaanne], Euroopa ühendused — transpordi ja energeetika peadirektoraat, Luksemburg. (ingl k)

EEA (2007), *The road from landfilling to recycling: common destination, different routes* [Tee prügilasse ladestamisest ringlussevõtuni: ühine sihtpunkt, erinevad teed], Euroopa Keskkonnaagentuur, Kopenhaagen. (ingl k)

EEA teabelehe 2008/01 *Parem olmejäätmekäitlus vähendab kasvuhoonegaaside heitkoguseid* lisadokument, Euroopa Keskkonnaagentuur, Kopenhaagen. (ingl k)
http://reports.eea.europa.eu/briefing_2008_1/en/Supporting_document_to_EEA_Briefing_2008-01.pdf.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

